

Електронна бібліотека видань історичного факультету Харківського університету

Федотов С. А. Харків в 20-ті рр.: джерела та література // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць молодих вчених. – Харків, 1997. – С. 160 – 163.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництва

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський; А. О. Баскакова

император, как и отец семейства, определял судьбу всех, кто от него зависел [8, р. 86]. Менее всего новая идеология проявилась в экономической сфере, хотя многие императоры пользовались своим неофициальным правом "жизни и смерти" исключительно из экономических соображений. Таким образом, оформлявшаяся императорская власть получила свое обоснование на местной религиозной почве.

1. Деяния Божественного Августа / Пер. И.Ш. Шифмана // Шифман И.Ш. Цезарь Август.- Л., 1990.

2. Светоний Транквилл. Жизнь двенадцати Цезарей / Пер. М.Л. Гаспарова.- М., 1988.

3. Машкин Н. А. Принципат Августа: происхождение и социальная сущность.- М.; Л., 1949.

4. Межеричкий Я. Ю. Республиканская монархия: метаморфозы идеологии и политики императора Августа.- М., 1994.

5. Сергеенко М.Е. Жизнь древнего Рима. Очерки быта. - М.; Л., 1964.

6. Шифман И.Ш. Цезарь Август. - Л., 1990.

7. Ferrero G. The greatness and decline of Rome . Vol. 5: The Republik of Augustus. - L., 1909.

8. Jones A.H. M. Augustus. - L., 1970.

9. Ogilvie R.M. The Romans and their gods in the age of Augustus. - L.; N. Y., 1970.

Фелотов С.А.

(ХДУ)

Харків в 20 -ті роки XX ст.: джерела та література

Історичний досвід Харкова 1920-х років має істотне значення в сучасних умовах розбудови незалежної Української держави. Це можна пояснити, по-перше, зміною адміністративно-політичного статусу міста - Харків до 1934 року був столицею УРСР і мав провідне значення в житті країни; по-друге, в місті бурхливо розгортались урбаністичні процеси, поживалось економічне життя,

вирішувались питання відбудови міського господарства, культурних установ, поліпшення життя населення, індустріалізації, йшло активне залучення широких верств населення до освіти; по-третє, саме в цей час нова столиця України переживала період національно-культурного відродження, що було пов'язано з державною політикою українізації.

Конкретні історичні умови, певні ідеологічні настанови вимагали відповідного висвітлення життя Харкова 1920-х років. На нашу думку, головні етапи розвитку джерельної та історіографічної бази досліджень цього періоду доцільно розділити на три частини: 1) 1920-і - початок 1930-х років; 2) 1950-і - кінець 1980-х років; 3) 1990-ті роки.

У 1920-ті роки переважав процес накопичення джерельної бази, оскільки дослідження міста як столичного центра тільки розпочиналось. Звідси - перевага серед публікацій різних довідників [1], статистичних матеріалів [2], статей в періодичній літературі, нарисів, що відображали повсякденне життя, звичайні турботи населення, тощо [3]. На основі статистичних матеріалів тоді ж з'явилися аналітичні дослідження соціально-економічного характеру [4]. Спостерігається також перша спроба висвітлити Харків як столицю Радянської України [5].

Особливості сприйняття сучасниками розвитку міста полягали в тому, що існували паралельно дві тенденції: 1) неупередженого, всебічного висвітлення міського життя, яка брала початок з дожовтневої літератури; 2) нова, більшовицька, орієнтована на поступове обмеження тематики досліджень, зосереджена виключно на ролі робітничого класу та більшовицької партії. На початку 1930-х років друга тенденція остаточно перемогла [6], що пояснюється зміцненням тоталітарного режиму, загальним нівелюванням у зв'язку з цим історичних студій.

Вивчення історії міста відновилося у 1950-ті роки. В той час це було викликано потребою узагальнити досвід соціалістичних перетворень, пошуками відповіді на питання про витоки перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні. Приводом для появи низки публікацій стало святкування 300-річчя Переяславської угоди, оскільки вважалось, що виникнення Харкова безпосередньо пов'язано з ходом Визвольної війни [7].

У 1950-1980-ті роки мало місце розширення проблематики досліджень - тут знайшли відображення і діяльність партії тих років, і розвиток місцевої

промисловості, і архітектурно-історичні нариси, і т. ін. [8]. У цей період значно збагачується документальна база, підвищується ґрунтовність праць, про що свідчить поява нової форми досліджень - дисертацій [9], узагальнюючих праць [10]. Проте, разом з тим, із сторінок історичних студій зовсім зникають проблеми та негаразди міського життя населення 20-х років: безробіття, злочинність, гостра житлова криза і т. ін. В такому ж вигляді подається історія Харкова на сторінках великих комплексних досліджень - "Історія міст і сіл УРСР", "Історія УРСР" та інших видань.

1990-ті роки далі позначилися поглибленням тематики досліджень, до обігу науковцями започатковується новий документальний матеріал з розвитку Харкова 20-х років. Історичні праці звільняються від впливу партійних тенет. В багатопрофільному аспекті відобразилась міська спадщина на сторінках краєзнавчого збірника науковців ХДПУ [11]. З'являються видання присвячені історії окремих районів Харкова [12], де належну увагу отримують також 20-ті роки. З популярним побутовим нарисом міського повсякдення того часу виступив К.Кеворкян [13]. Надзвичайно важливе значення для відтворення живого обличчя міста столичного періоду мають спомини свідка тих подій Б.М. Красовицького [14].

Зараз існує нагальна необхідність в загальному широкому дослідженні розвитку Харкова 1920-х років. Завдання сучасних істориків - залучити весь історіографічний досвід, якомога більше поглибити джерельну базу, щоб створити на якісно новому рівні всебічне дослідження непівської доби життя міста, доби грандіозних зламів та потрясінь, яка нас так поєднує із сьогоденням.

1. Весь Харьков: Справочная книга на 1922 год.- Х., 1922.; Государство та культурне будівництво Харкова та приміської смуги: Статистичний довідник 1927(28) - 1929(30) рр.- Х., 1932.

2. Население в городах Украины по данным Всесоюзной городской переписи 15 марта 1923 года // Статистика Украины. Серия 1. Демография. Т. 2. Вып.- 2. Х., 1924; Харківська округа: статистичний щорічник.- Х., 1927.

3. Фурманов А. Ночной город // Пламя.- 1925.- № 15; Кіно по харківських екранах // Культура і побут.- 1927.- № 5.

4. Безробітні в місті Харкові // Вісник статистики України.- 1929.- № 1.

5. Ковалівський А. Харків: культурно-історичний нарис.- Х., 1930.
6. Будемо соціалістичний Харків.- Х., 1932; Федяев И.Ф. Отчет о работе Харьковского областного исполнительного комитета.- Х., 1935.
7. Касьянов А.М. Харьков: Архитектурно-исторический очерк.- К., 1955; Окладной Г.М. Очерки по истории развития советского Харькова.- Х., 1956.
8. Очерки истории Харьковской областной партийной организации.- Х., 1980; Харьковщина за 50 лет Советской власти: Цифры и факты.- Х., 1967; Бондаренко Б.А. Каменная летопись: История градостроительства и архитектуры Харькова.- Х., 1978.
9. Окладной Г.М. Социалистический Харьков.- Автореф. дисс... канд. ист. наук.- Х., 1952.
10. Михайлик А.Ф. Харькову 300 лет: Краткий историко-экономический очерк.- Х., 1958.
11. Рідний край: Навчальний посібник з народознавства / За ред. І.Ф. Прокопенка.- Х., 1993.
12. Московский район, г. Харьков / Ю.Кроль, Б.Зайцев, С.Куделко и др.- Х., 1994.
13. Кеворкян К. Первая столица.- Х., 1996.
14. Красовицкий Б.М. Столичный Харьков - город моей юности.- Х., 1994.

Чувпило Л.А.
(ХГУ)

Востоковедение в Харьковском университете (1917 - 1997) гг.

За восемьдесят лет, прошедших со дня Октябрьской революции, отечественная ориенталистика прошла долгий и трудный путь развития и, несмотря на идеологическую и методологическую заданность и регламентацию, обогатила мир рядом выдающихся ученых. Особый интерес в этом отношении вызывает деятельность харьковских востоковедов, вклад которых в развитие украинской историографии до сих пор еще не получил достаточного освещения в научной и научно-популярной литературе.